

te Amsterdam,
ROUW.
ELANG?
in Lohman.
Huizes.

an door de Waa-
en komen der-
wezen.
t voor de zevende

gedurende 1889
andiger formaat
en, elk bestaan-
dende uit twee
in boekdeel zal
en.
ijk worden ge-
drukt en een fraai
ant geplaatst en

t worden gere-
namen een zeer
riandische Chris-
r GERDES, die
de bestemming

t geleverd tegen
ig. Voor nadere
opgeeft, dat bij
n is; er is ook
tot intekening
over

LBORN.
te Nijmegen.
te Amsterdam,

iten
Zending.
door
MALEN.
an de Neder-
teniging.

iteit.

andidaten toe-
gelijchbediening,
ie dus gevolg
door de kerk
op hem uitge-
jeugdigen pre-
Geest, opdat
zijn
onlangs opge-
heer H. Seret,
aten-Generaal,
C. Fabius, die
de te worden.
ig voor Hooger
directeur, den
reeds in dank-
blijven geden-
hem aan
zijthans diens
eerste aan bij
teit. Moge hij
zoeten en ook
meerder ijver
des Heeren.
d onbekwaam;
kant goed toe
is niet tot val-
traagheid doe
r, dat het des
seer de Heere
inten in zijne
aan de komst
laait ons goed-
ijner tijd zullen
en — en laat
an dat andere
weet goed te
onde.
W. HOVY.

L. H. M. G.
le f. 1; door
dam f. 1; door
district Dork-
Van Waart te
50; door den
P. G. Spijker
H. G. Rierink
ten f. 25; door
Zegwaard uit
f. 40; door
G. Wolf uit
n heer Ph. De
neek f. 18.00;
sprekbeurt te
64; te Breukel-
ingent door
n G. f. 250;
Van van A.
f. 5; door
polder f. 25;
te Zwammer-
Zijlmans van
W. R. Dijk-
linter te Op-
b. Van O. van
f. 7.50; door
te Maassluis
door den heer
L. S. Ladage
n A. B. te L.
Henshoek en

alten f. 2.50;
den in f. 1. ker-
J. W. f. 2;
ig te Amster-
n tot geven"
2.50 om tot

ingekomen:
en f. 2.50.
ingewett.

DRUKKERIJ,
ERDAM.

De Heraut

VAN DE

Gerestoreerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 23 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonneementen en Advertentieën aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Warmoesstraat 106, Amsterdam.
Inzendingen die later dan Donderdag's namiddags te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 17 Februari 1889. N°. 582.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f. 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonneementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau, Warmoesstraat 106, te Amsterdam.
Advertentie: van 1 tot 6 regels 80 Cent; voor elke regel meer 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Verenigingen 10 Ct. per regel.

Van den Heiligen Geest en het gebed.

V. (Slot.)

Blijft ellender de mindaden en bidt voor elkander, opdat gij gezond wordt: een krachtig gebed des rechtvaardigen vermag veel. Jak. 5:16.

Spele ons laatste artikel nogmaals in den hoogen toon der Liefde, waarin ook ons Houdstuk, dat aan het Gebed voorafging, geset was.

Immers, wie van het Werk des Heiligen Geestes in onze gebieden handelende en naliel atzonderlijk de Voorbidding van Gods kind voor anderen te bespreken, zou daarmee tonnen den Geest der ontfermingen niet te verstaan.

Bidden voor anderen is nog iets anders dan bidden voor onszelf om vervulling in eigen nood. Ook mag dit laatste wel. Zelfs is het van God geboden. Of zegt dan de Schrift niet: „Laat uwe begeerten in alles door bidden en smeeken, met dankzegging, bekend worden bij God?" Toch kan hierin ook bij een kind van God verijnd egoïsme schuilen; zelfs al volgt er steeds de „dankzegging" op; en juist daarom wordt aan de bede de voorbede toegevoegd, opdat ook in ons gebed de adem eener heilige liefde alle vlam van onheilig egoïsme, die nog mocht opflikkeren, zacht maar zeker uitblaze. En terwijl de voorbede zoo van den éénen kant in ons bidden het egoïsme tempert, leidt ze aan de andere zijde tot nog heiliger bede op, als het in ons hart en op onze lippen niet slechts een smeeking voor anderen, maar allengs ook een bidden voor onzen Koning in de hemelen en voor zijn Koninkrijk vol majesteit wordt.

Christus bidt voor ons, maar ook de Bruid heeft voor haar hemelschen Bruidegom te bidden. Reeds het gebed voor Salomo in Psalm 72 wijst over Salomo op den Messias heen. „Geef, Heere, den Koning uwe rechten"; en in Psalm 21 en 61 keert dezelfde gedachte terug. Alleen, het gebed voor den Bruidegom is geen bede voor zijn hoogheerlijken Persoon; want als zoodanig is hij geheel verheerlijkt. Maar wel een bede dat zijn rijk toekomt en de eere zijns Naams aan alle einden der aarde doorbreke, en de zielen der verkorenen hem worden toegebracht.

In het „Onze Vader" staat deze heiligste bede zelfs op den voorgrond, want als gebed: „Uw naam worde geheiligd, uw Koninkrijk kome en uw wil geschiede", drijft in die bede niet zozeer de liefde voor ons zelve, noch ook de liefde voor anderen, maar zeer stelliglijk de liefde voor Hem die in de hemelen is. Ongetwijfeld in het besef en met den geloof, dat de verhooring dezer bede ook voor onszelf en voor anderen het meest begerlijk is; maar toch altoos zoo, dat de liefde voor den Heere er in op den voorgrond treedt. Een summier van gebieden, geheel passend bij het summier der geboden. Hebt lief den Heere uwen God. Dat is het eerst en het grootst gebod. En daarna: Gelijke liefde voor uw naaste als voor uzelf. En zoo ook in uw gebed. Eerst bidden om de zake uws Gods. Dat het eerst en het groot gebod. En voorts een bidden, zoo voor uw naaste als voor uzelf. Aan ons gebed wordt onze stand tegenover het hoog gebed getoetst.

Wat is nu in deze voorbidding het werk van den Heiligen Geest?

Om dit helder in te zien, moet aanstonds tusschen tweeërlei voorbidding onderscheiden.

Er is een voorbidding voor wat in het Lichaam Christi is; en er is een voorbidding voor wat buiten het Lichaam Christi toef; altoos geoordeeld naar ons besef en onzen indruk.

Uw bede gaat buiten het Lichaam van Christus om, zoo ge bidt voor de Overheden en voor hen, die in hoogheid gesteld zijn. Het gaat buiten het Lichaam van Christus om, als ge bidt voor uwe vijanden. Het ligt buiten het Lichaam van Christus, wanneer ge in het algemeen bidt voor de plaats uwer inwoning, voor uw vaderland, voor de zegpraal van een te veld getrokken leger, voor een vloot die uitvoert, voor den bezaaiden akker, voor redding uit pestilentie, voor nering en beroep, en wat dies meer zij. Dit alles tocht raakt het natuurlijk leven en personen, die of ze den Heere toebehooren of niet, hier voorkomen in hun verhouding tot het leven der schepping, en niet tot het rijk der genade.

Daarentegen is uw bede in het Lichaam van Christus, zoo dikwijls ge bidt om de toekomst van het koninkrijk des Heeren, om de ternederwerping van het rijk van Satan, om zalving van 's Heeren priesters en hun bekleding met heil, om reformeering van Gods kerken, om vrucht op het werk der zending, om den Doop des Heiligen Geestes, om kracht bij aanvechting, om vergeving van zonde, om het eeuwige heil uwer dierbaren, en om krachtadige bekeering van het gedoopte zaad der kerk.

De eerste soort Voorbiddinge ziet dus op het rijk der Natuur, de tweede op het rijk der Genade; en het komt er dus maar op aan, om bij elk dezer beide voorbiddingen den band der gemeenschap op te zoeken, die den geleidraad voor onze voorbidding vormt.

Alle voorbidding toch onderstelt gemeenschap met hen voor wie gij bidt. Een gemeenschap, die ons sram in éénen nood werpt, en saam naar één redding doet uitgaan, en dat op zulk een wijze, dat het leed van den ander mij drukt en de vreugde van anderen mij tot dankzegging uitdrijft.

Waar deze gemeenschap des levens en de daaruit voortgesproten liefde niet aanwezig is, of tijdelijk niet werkt, moge vormelijk een voorbidding in klanken plaats hebben, maar tot een voorbede uit het hart komt het niet.

Nu ligt bij alle voorbede in het rijk der Natuur, die gemeenschap uiteraard in onze schepping uit éénen bloede. Heel de menscheit is één. Saam vormen alle volkeren één organisch samenstel. Het is één machtige stam met kroon en looverdak, die uit de aarde zijn kruin omhoog verheft, en waaraan alle natien en volken als takken, alle geslachten als twigen zijn, en elk onzer als een trillend blad. Saam hooren, saam levend op eenzelfde wortel onzer menscheit, saam één zijnde, is het dus één vleesch en één bloed, dat van Adam tot op het jongste geboren kind alle skelet omkleedt en door aller aderen heen stroomt. Vandaar de drang naar algemeene menschenliefde. Vandaar de eisch dat niets menscheit ons vreemd mag zijn. Vandaar dat we zelfs onzen vijand moeten minnen, en voor onzen vijand bidden moeten,

want ook hij is vleesch van ons vleesch en been van ons been.

Waren het zandkorrels op een hoop geworpen, dan zou er een zucht uit elke zandkorrel afzonderlijk kunnen geslaakt worden, maar van voorbede en gemeenschappelijke biddinge zou geen sprake kunnen zijn. Maar omdat we geen zandkorrels en geen losse kiezel, maar allen bladen van eenzelfde boomstam des levens zijn, daarom is er ja ook een apart zuchten van elk blad, maar toch daar benevens en meer nog, een bidden van den een voor den ander, en een gemeenschappelijk gebed van heel ons menscheit leven. „Het gansche schepsel zucht."

Veel inniger, hechter en vaster echter komt de gemeenschap der Liefde in het rijk der Genade uit.

Hier is ook een organisch samenstel, t. w. het Lichaam van Christus, onder hem als het Hoofd. Niet een bekeerde naast een bekeerde, en die twee door een uitwendige koorde van sympathie saamgevoerd. Neen, maar een menigte ranken, die alle opschieten uit den wortel Isai, uit den éénen zelfden Wijnstok, die daarin organisch één zijn. Gekocht tot een zelfden prijs. Gered en verlost door het rantsoen van een zelfde bloed. Voortgekomen uit één daad der Verkiezing, Herboren door een zelfde wedergeboorte. Toegebracht door een zelfde geloof. Eén brood brekende en drinkende uit een zelfden drinkbek.

En let wel, deze eenheid is dubbel hecht, want ze staat niet naast die gemeenschap in het rijk der natuur, maar komt bij die gemeenschap in het rijk der natuur bij. Zij tocht die leden van dit Lichaam Christi worden, zijn allen met u uit het éénen bloed van Adam geschapen, gelijk ze met u door het éénen bloed van Christus verlost zijn. Hier is dus een dubbele wortel van gemeenschap. Vooreerst daarin gelegen, dat ze vleesch van uw vleesch en been van uw been zijn; met u uit den eenen stam der menscheit. En nu bovendien komt hierbij, dat ze, behalve dit, ook nog met u uit één Besluit geboren, door één Doop bezegeld, in één Lichaam saamgevoegd en onder één Belofte besloten liggen, om straks een zelfde Erfenis met u te deelen.

In deze dubbele gemeenschap des levens nu, die ge één naar de natuur én naar het Lichaam Christi met de kinderen des Koninkrijks hebt, wortelt alle liefde, die Gods kinderen onderling verbindt, en niet het minst in hun voorbede voor elkander, en dus bijwijlen ook in hun gemeenschappelijk gebed uitkomt. Niet de gemeenschap des levens komt voort uit uw liefde, maar uw liefde voor het volk spruit op uit de gemeenschap van één genadeleven, dat u en dat volk eigen is. Wat niet saam op één wortel stoelt, en dus van één leven leeft, kan niet tot liefde in hooger zin komen. Het bidden voor elkander wordt uit de liefde geboren, waarmee ge elkander liefheft; en de liefde die u saamverbindt, klom op uit éénen wortel des levens, waarop ge beiden zijt ingetent door genade en waaraan ge krachten uw schepping uit Adam saam stoelt.

En is dit eenmaal doorsien, dan ligt ook het werk des Heiligen Geestes in de voorbiddinge hiermede klaarlijk voor ons open.

In het rijk der natuur is onze levenskracht uit den Vader, onze saamhoorigheid door den Zoon, en ons besef van die saamhoorigheid van den Heiligen Geest. Vandaar dat ook in alle algemeene menschen-

liefde, gelijk die zich in hulpvaardigheid bij nood, in welwillendheid en minzaamheid van omgang en in den trek naar geselligheid uit, steeds dit werk van den Heiligen Geest is, dat Hij het besef van onze saamhoorigheid als menschen in ons levendig houdt. De zonde verstoort dit schriklijk. Het is zoo. Maar daarom liet toch de Heilige Geest zijn werk niet varen, en als er een komt aanloopen en hij ziet een hem geheel onbekend kind in het water liggen, en hij springt er bij, zonder op zijn eigen leven te denken, dan is het de macht en de drang des Heiligen Geestes, die in deze heldendaad der gemeene menschenliefde moet verheerlijkt worden.

Maar veel klaarlder nog komt dit werk van den Heiligen Geest uit in de voorbede die op het erf der genade plaats grijpt. Bij de gemeenschap toch in het Lichaam van Christus, is het wederom de Vader van wien onze verlossing uitgaat, de Zoon in wien we saamgebonden liggen, maar de Heilige Geest die ons het besef van deze saamgebondenheid en heilige gemeenschap inprent. Wie alleen nog maar verkeren door den Vader en door den Zoon verlost is, heeft nu nog niet liet. Tot liefhebben komt het eerst als de Heilige Geest, die in Christus als ons Hoofd en in ons als zijne leden woont, aan ons besef en bewustzijn de groote genadegifte ontdekt, ons oog voor die schoone saamvoeging in het Lichaam van Christus ontaluit, en de vonk ontsteekt, waarmee we voor ons Hoofd en zijn volk worden in gloed gezet.

En waar nu dit dubbele werk van den Heiligen Geest in ons krachtig wordt, zoodat we én sterken drang voelen naar ons vleesch en bloed, om de saamhoorigheid van al wat mensch is, én nog veel sterker persing naar het volk des Heeren, om de saamhoorigheid van al wat door het bloed des Zoons verlost is, dan waakt in ons op die liefde waarvan de heilige apostel zegt, dat ze in ons uitgestort is door den Heiligen Geest.

Toch eindigt hiermee het werk van den Heiligen Geest niet. Liefde kan teeder zijn, zonder tot gebed uit te drijven. Dit ziet ge aan de gemeene menschenliefde. Er zal er één voor een ander in de vlam vliegen, om hem van den vuurdood te redden, maar van een bidden voor anderen weet zulk een vaak niet.

En omgekeerd vindt ge mannen en vrouwen die het altoos zeer druk over de voorbidding hebben; die de ceel hunner eigen voorbiddingen steeds breeder maken; en gedurig aan anderen vragen: „Bid voor mij"; en die toch als het er op aankwam, u stil zouden laten verdrinken of in de vlammen omkomen, en soms zelfs de hand op den zak houden, uit vrees dat barmhartigheid u met hun geld zou moeten ter hulpe komen.

Hieruit blijkt, dat er tusschen de liefde en het gebed uit liefde geboren nog iets in ligt.

Zoodra toch de liefde in het gebed uitgaat, grijpt er een verbinding plaats tusschen onze liefde en ons geloof, en het is eerst door die verbinding dat het gebed werkzaam wordt. Enkel liefde geeft nog geen gebed. En enkel voorbidding is nog geen bewijs dat er liefde is. Waarlijk voorbede voor den Troon der genade is er alleen dan aanwezig, als de liefde dringt en als met deze liefde zich het geloof mengt, om u met het voorwerp uwer liefde voor den Troon des Heeren te brengen.

Wees daarom met uw voorbede zeer voorzichtig; vooral zoo de persoon, wien uw voorbede geldt, er bij is. Dan toch ontstaat het groote gevaar, dat uw voorbede meer de strekking zou hebben, om hem te toonen, dat ge om hem denkt, en hoe lief ge hem hebt, in plaats van een aandrang in u te zijn, om iets voor hem te begeren van uw God. Vooral de richting der Methodisten heeft in dit opzicht niet weinig doen zondigen, en o, zoo menig gebed is juist door deze onoprechte voorbede ontheiligd.

Maar juist hieruit blijkt dan ook klaarlijk, welk ander werk van den Heiligen Geest hier nog intreedt. Dat de Heilige Geest in het algemeen uw geloof verwekke, is voor de voorbede niet genoeg. Ook baat het nog niet, dat Hij de liefde voor den broeder in u doe opvlammen.

Neen, er moet nog dit derde bijkomen, dat Hij dat geloof en deze liefde in u huwe, en ze in dat heilig huwelijk richtte op den broeder voor wien ge bidden zult.

Dit is het wat de heilige apostel bedoelt, als hij wil, dat er niet alleen gemeenschap der heiligen in de gave Gods, maar ook gemeenschap der heiligen in den gebede en in de dankzegging zij; niet om onzen wil, maar opdat de eere, de prijs en de lof van God Drieënig te overvloediger uit het Lichaam des Heeren naar het Eeuwige Wezen opga. „Opdat," zegt hij, „de vermenigvuldigde genade, door de dankzegging van velen, overvloedig worde ter heerlijkheid Gods" (2 Cor. 4:15).

Gelijk in een prachtige zaal, die rondom aan de wanden met kristallijnen spiegels versierd is, het licht dat van den lichter uitstraalt, niet slechts door elken spiegel voor zich wordt opgevangen en teruggekaatsd, maar ook uit spiegel in spiegel wordt geworpen, tot er een eindeloos uitkaatsen en terugkaatsen van den lichtglans ontstaat; — zoo ook is het met de voorbede en de dankzegging voor anderen in het Lichaam van Christus.

Christus is het één Licht, dat in deze zaal der heerlijkheid zijn glans in den spiegel der ziel uitstraalt. Maar nu is het niet genoeg, dat de spiegel van elke ziel daaruit zijn straal opvangt en dien weerkaatst in dankzegging. Neen, maar uit spiegel in spiegel moet deze glans des Zoons heen en teruggeworpen, tot er in deze weelde der genade een nimmer eindigende schittering van altoos weer vermenigvuldigd licht ontstaat, tot het alles gedoopt ligge in een overvloeienden glans en heerlijkheid, waarin de Zoon zichzelf verheerlijkt.

Dit brengt ons vanzelf ten slotte op het gemeenschappelijk gebed. Ook een voorbede, maar de rijkste voorbede, nog door het gevoel van het gemeenschappelijke in geestelijke waardij voor ons hart verhoogd.

Bij voorbede zonder meer, is het de een die voor den ander bidt, maar zonder de wetenschap, of ook die andere bidt voor hem. Maar bij het gemeenschappelijk gebed valt het ik weg en wordt in het wij opgelost, gelijk in heel het Onze Vader. Het is dan niet meer de eenling die voor den troon is, zegt, maar het zijn allen saam, die uit-gevezen aan de eenheid en gemeenschap die er in het Lichaam van Christus is. Zij roepen dan uit één nood, ze danken voor een zelfde genade, ze pleiten op een zelfde belofte, ze strekken zich uit naar een zelfde heerlijkheid, ze komen tot éénen Vader in den Naam van eenzelfde

Een brief uit de valleien.

III.

De Waldenzen vervolgen:
Maar teneinde u nauwkeuriger omtrent alles in te lichten, zooals onze algemeene vergadering van eergisteren ons dat heeft opgedragen, zult gij weten, mijne heeren, dat, toen men het eerste doodvonnis tegen den heer Jean Leger, onzen zeer geëerden broeder, heeft openbaar gemaakt, men hem geen andere misdad ten laste legde, dan dat hij, volgens de voorschriften onzer vergaderingen, in zijne kerk de catechisatie had volgehouden; maar toen hij volhield, na hetzelfde vonnis, heeft men geoordeeld, dat men tegen hem dezelfde maatregelen moest nemen, als zoo goed gelukten tegen zoovele anderen, namelijk hem van duizenden misdaden te beschuldigen, voor welke men zooveel getuigenissen zou kunnen vinden, als men maar zou willen, ja meer naar gelang degenen, van wie men zich zou willen bedienen, zich verzekerd konden houden van nooit te worden geconfronteerd. Men zond hem dan opnieuw eene dagvaarding, om persoonlijk te Turijn op die massa misdaden te komen antwoorden, en het proces, dat men tegen hem had opgezet, bij te wonen. Terstond antwoordden de val-

leien, die in hunne conscientie zich niet vrij gevoelden, zoovele vreeselijke beschuldigingen, als hun bekend geworden waren, zonder antwoord en de eere van zulk een persoon zonder verdediging te laten, gezamenlijk met hem (Leger) aan hunne Excellenties, de afgevaardigden van Zijne Koninklijke Hoogheid, op wier naam dergelijke dingen werden bekendgemaakt, wat men vinden kan in het verdedigingschrift, dat getekend is door den bovengenoemden Leger en omstreks dertig notabelen, vertegenwoordigers der kerken en gemeenten van al de valleien, die niet konden toestaan, dat hij naar Turijn ging. Daarvandaan is het gekomen, dat men begonnen is al degenen, die de genoemde Apologie getekend hadden, voor groote misdadigers te houden, omdat de valleien zeiden: „dat, indien Leger schuldig bevonden was, zij zouden gesorgd hebben hem te laten straffen; maar dat, indien hij integendeel onschuldig was, zooals klaarlijk zou blijken, wanneer hij met zijne beschuldigders geconfronteerd werd op een veilige plaats, zij hem wilden helpen en handhaven, naar hetgeen zij verplicht waren."

Daar men nu te Turijn meende, dat dezelfde Leger een schuldige, ja een overtuigde schuldige was, omdat hij zich niet voor de rechtbank had gesteld, werd ook hij een misdadiger, die sprak van hem te steunen. En ofschoon zij, die getekend hadden, geen dagvaarding hadden ontvangen, liet men hun toch aanzeggen, dat men ondanks dit alles, indien zij gevangengenomen werden, hun proces in twee dagen zou doen afloopen, en dat al het goed der wereld ze niet zou redden. Zie, hoe men hen behandelt, die het durven opnemen voor de onschuld. Die allen, met zoovele anderen, welke reeds

verbannen, of tot de galleien verwezen, of ter dood veroordeeld waren, of ook onder verschillende voortwendsels gedagvaard, zoowel predikanten als andere notabelen, verzonken in groote vrees, temeer daar kort tevoren, namelijk op den laatsten Februari, toen men met zoo groot geweld te werk is gegaan om de huizen van Leger te verwoesten, die van kapitein Janavel en anderen af te branden, den kapitein Belin gevangen heeft genomen en opgehangen het gehele kwartier der Vignes geplunderd, de wijn uitgestort enz., men, zooals gij weet, niet beters verwachte dan eene herhaling van 1855, nietgetuigende men ons met waarheid van niets kon beschuldigen, noch van het opnemen van wapenen, noch van eenige andere denkbare zonde, zoodat een ieder zich, zoo goed hij kon, in het land des konings (van Frankrijk) redde of in de bosschen en hooge bergen, waar, zooals gij ook weet, verscheidene van ellende zijn overgenomen in de sneeuw en allen in het algemeen groote verliezen hebben geleden, die ze te gronde gericht hebben.

In dezen beklagswaardigen toestand verzochten de menschen den heer senator Perraguin, algemeen intendant van Zijne Koninklijke Hoogheid over de zaken der valleien en den senator Tarquin, referendaris der provincie, te mogen spreken, teneinde te zien, of er geen middel was, om een geheel ondergang te vermijden. Zij zwoeren, dat de enige weg hiervoor was de Onderwijzing of Catechismus van St. Jean los te laten. Werd dit gedaan, dan was er geen oorzaak meer van vrees. En toen men hun ten antwoord gaf, dat men vreesde hierna nog ontrust te worden, werden zij boos, zeggende, dat de valleien niets te vreesen hadden van den vorst; dat zij hunne eer en

hun leven verbonden, dat zij nooit meer van iets anders zouden spreken.

Nog meer, al de aanzienlijkste heeren van Lucerna en elders bleven met groote warmte den oudsten van al de gemeenten der valleien, den en na den ander, aantoonen, dat indien men de gelegenheid wilde aangrippen, zij nu zeer gunstig was. Vooral de markies De Planese gaf zich veel moeite den advocaat Bartel door beloften van groote promotie over te halen, zoowel kapitein Janavel als andere notabelen te doen buigen. Want deze wilt zoowel door schone beloften te verzekeren, als door ruwe dreigingen te verschrikken en door heilige eeden te overtuigen, dat men begon te gelooven, dat hij eindelijk was, en, mis men den Catechismus van St. Jean prijag, al de godsdienst-oefeningen in St. Jean zelf zouden goedgekeurd worden, en dat zij dan weer rustig en kalm, naar gewoonte, zouden mogen leven, dat alle gebannen in volkomen vrijheid zouden gesteld worden, zoo maar immer mogelijk; ook de heer Jean Leger. Ook zwoer hij, dat hij het woord had van de hofgroten, met name van den markies De Planese, van den president Belerin, zijn nabestaande, van den president Violette en verscheidene anderen; en in een woord, dat het gehele hof van Turijn besloten had den valleien rust te geven, dat de vorst niets van hen hanteerde; zelfs dat, indien de valleien de belofte teekenden, dat zij den Catechismus loslieten, hij die niet uit zijne handen zou geven, tenzij hij eerst het gunstige besluit, zooals hij hun dat beloofd had, ontvangen had.

DE GAAY FORTMAN.